

KIBRIS ORTAÇAĞ SÖYLENCELERİNE YANSIYAN “ÖZGÜN TOPLUMSAL YAPI” ÜZERİNE KISA BİR DEĞİNİM

Şevket ÖZNUR*
Ejdan SADRAZAM**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Kıbrıs ortaçağ anlatıları ile yaratılan toplumsal şekillenmenin yansımalarını kısaca çözümlenektir. Bunu anlayabilmek için bir bütün olarak Kıbrıs'ta toplumsal belleğin ve kahraman karakterlerinin nasıl şekillendiği irdelenmiştir. Bu araştırmanın başlıca sonuçlarından biri Avrupa ile yerli anlatılar arasındaki açık benzeşimin sergilenmesi olmuştur.

Frank soylularının Kıbrıs'a yerleştikleri dönemde Fransa'da en parlak günlerini yaşayan ve bekar aşık düşüncesi ile yoğrulmuş *Troboudour* şiiri, Ortaçağ boyunca Kıbrıs söylencelerinin üzerine belirgin bir etkiye bulunmuş ve *Troboudour* şiirine özgün değerlerin bir kısmı söylencelere geçmiştir. Feodal toplumun yaşadığı evrim sürecine paralel, aile yapılarının katılması ve kadın için toplumsal olarak oluşturulmuş iffet bekçiliği rolünü ön plana geçiren yeni değerler, Kıbrıs söylencelerine sızmıştır. Örneğin, Hardjannes'in Şarkısı'ndaki, Hardjannes çapkın ve asi bir Troubadour tiplemesi iken, Mavroudhes'in Şarkısı'ndaki Maroudhia, her türlü ayartmaya karşı direnen soylu kadın tiplemesidir.

Şarkılar, saray kaynaklı olmakla birlikte, halk öyküleri içerisine sızmaları ile kahramanlarının adları Yunanca olarak değiştirilmiştir. Bu da anlatıcıları tarafından değişikliğe tabii tutulduklarının belirgin bir göstergesidir. Yine yalnızca biçime ilişkin değil, içerik ve iletileri açısından da farklı mekan ve zamanlarla anlatılan aynı söylencenin varyantları arasında önemli farklılıklar gözlemlenebilmektedir. Örneğin, incelediğimiz Hardjannes'in Şarkısı'ndaki, Hardjannes tarafından ayartılan bakire Maroudhia ile Mavroudhes'in Şarkısı kral tarafından bile ayartılmaz bakire Maroudhia aynı kişidir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Franklar, Troboudour şiiri, Ortaçağ söylenceleri.

* Dr. Yakın Doğu Üniversitesi, Türk dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: sevketoznur@hotmail.com

** Dr. Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, El-mek: esadrazam@gmail.com

A SHORT RELEVANCE ABOUT AUTHENTIC SOCIAL STRUCTURE WHICH REFLECTED FROM CYPRUS MEDIAEVAL NARRATIONS

ABSTRACT

It is the intention of this research to briefly analyze the reflection of social formation which created in Cyprus mediaeval narrations. To apprehend this, it may be appeal to scrutinize how shaped heroic characters and social memory in Cyprus as a whole. One of the main results of this research is to expose an obvious analogy between European and local ones.

When Francs came to Cyprus, the *Troboudour poems* lived in a brightly period and were affected by the idea of lover who was never married. Family structure became solid during the evolution of medieval society and the role virginity of women constituted by socially. The authentic values of the *Troboudour poems* more or less transferred directly to Cyprus narrations. For examples, whilst Hardjannes is a vicious and mutinous character in the song of Hardjannes, Maroudhia is a typical noblewoman who resists against all kind of enticements in the song of Maroudhia.

All songs that transferred directly to Cyprus people narrations and could be connected with European origin came from palace, but the names of heroic characters changed from origin to Greek ones. The changing was not only their forms but also their contexts and messages. This created so many variants that took place at different locality and times. For example, the virgin who seduced by Hardjannes is the same person who could not seduce by anyone in the song of Maroudhia.

Key Words: Cyprus, Francs, Troboudour Poems, Mediaeval Narrations.

1.Giriş

Kuşaktan kuşağa gerçekten olmuş gibi aktarılan ve yaygın bir dolanımına sahip olan söylenceler, bazen gerçeküstü öğeler içermelerine karşın, çoğunlukla gerçekten yaşanmış olaylara ve gerçekten yaşamış kişilere dayanırlar. Her ne kadar yaşanmış tarihi aktaran metinler olmasalar da az çok içinden çıktıkları toplumsal yapı hakkında okuyucusuna bir takım fikirler verirler.

Çalışmada, söylencelerin öykülerinde dışa vuran özgün yanlar retrospektif bakış açısı ile çözümlenerek, içerisinden çıktığı toplumsal yaşam hakkında bir izlenim elde edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında Kıbrıs'ın çeşitli yörelerinden derlenmiş muhtemel doğuş çağı, içeriğindeki göndermelerden hareketle Frankların Kıbrıs'ta hüküm sürdüğü 12. yüzyılın sonundan 15. yüzyılın sonuna kadar olan zaman dilimini kapsayan söylenceleşmiş dört halk öyküsü seçilmiştir. Konu açısından söylenceler arasında sınırlama yaparken, özellikle tüm toplumlarda büyük öneme sahip ve o topluma ilişkin değer yargılarının doğrudan yansıtan kadın ve erkekler arasındaki ilişkilere odaklanılmıştır.

Derlenen söylencelerin, Kıbrıs'ın pek çok yöresinde ve hatta Kıbrıs dışında da pek çok yerde çağlar boyunca anlatılıyor olmaları varyantlarının ortaya çıkmasını da sağlamıştır. Böylece

Turkish Studies

anlatılan bölgenin ve zamanın özgün yanları da söylencelere eklenmiştir. Buna karşın, söylencelerin ana motifleri, belirli toplumsal yapının estetik yansımaları olduğu kabul edildiğinde, o toplumun yaşam tarzına ilişkin bilgileri bize aktarmayı sürdürecektir.

Söylencelerin çözümlenmesine başlamadan önce, içerisinde doğduğu toplumsal yapının tarihsel geri planına kısaca göz atmakta fayda vardır. Eski Kudüs kralı ve Aslan Yürekli Richard'ın Poitou vasallı olan Guy de Lusignan, Kudüs kuşatması sırasında Saladin tarafından esir edilmiş ve daha sonra Champagne'li Henri'nin yardımlarıyla serbest bırakılmıştı. Guy de Lusignan 6 Nisan 1192 tarihinde Kıbrıs'ı Tapınak Şövalyeleri'nden satın aldı. Kıbrıs'ı satın almasından sonra, Filistin'de Saladin tarafından topraksızlaştırılan baronları adaya davet ederek, onlara, Kıbrıslıların serf oldukları büyük mülklerin feodal haklarını bahşetti. Guy de Lusignan tarafından Kıbrıs'ta bir Latin Krallığı oluşturuldu. Onun kurduğu Lusignan hanedanı adayı batı Avrupa benzeri bir feodal sistem ile yaklaşık üç yüzyıl yönetecekti.

Kıbrıs'ta Franklar tarafından kurulan krallığın batı Avrupa feodalizminden aldığı çok şeyler vardı. Feodalizm, temel üretim eyleminin tarım olduğu, köleliğin ortadan kalktığı veya marjinal hale geldiği, buna karşın benzer yollarla serflerin toprağa bağlandığı; ve içerisinde küçük bir seçkinler grubunun askeri eylemlere hakim olduğu, siyasal erkin parçalanmış olduğu bir toplumsal sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Klasik olarak adlandırılabilir, 10 ve 11.yüzyıl batı Avrupa tarzı feodal örgütlenişi içerisinde kral adeta eşitler arasında birinci konumdaydı. Bir sürü küçük ve gittikçe küçülen egemenlik bölgeleri halinde parçalanma yaşıyordu. Toprak dağıtmak sureti ile bağlılıklarını kazandığı vassallarına ancak kişisel bağlarla ilişki kurabiliyordu ve bu hali ile diğer senyörlerden neredeyse farksızdı. O yalnızca adı ve tacı ile kral, eşitler arasında birinciydi- *Primus inter pares* . Kral ile doğrudan kişisel ilişki kurabilen şövalyeler baron olarak adlandırılıyordu. Baronlar kendi topraklarını tıpkı kral gibi çeşitli vassallarına *fief* olarak vermekte veya kendi şatosunda şövalyeler barındırarak gereksinim duyduğu askerleri sağlamaktaydı. Aynı zamanda bu yolla topraklarının yönetimini ve üretilen ekonomik artıktan göreneklere uygun bir pay elde edebilmekteydi. Üretim ve tüketim ağırlıkla yerinde ve aynı ekonomik birim çerçevesinde gerçekleşiyordu. Bir adam hem kendisinden daha güçlü birisinin bağımlısı, ve hem de kendinden daha güçsüz olanların koruyucusu haline geldiği görülüyordu (Bloch, 245). Bir *fief* elde etmiş olup da kendi topraklarından başka şövalyelere *fief* veremeyecek durumda olanlar diğerlerinin aksine bir unvan taşımamaktaydı. Diğer bir anlatımla şövalye vassalı olmayan bir soylu oluyordu(Sahillioğlu, s.49). Doğrudan üreticilerin üzerinde bulduklarından aynı zamanda üretim ve bölüşüm ilişkilerinin de merkezinde yer alan malikane yöneticisiydi.

Malikanede üretilenler üzerinde kademeli olarak tüm lordların belirli hakları vardı. Diğer bir anlatımla serfleri koruyan ve çalıştıran şövalye bu görevi bir lordun vassallı olarak yerine getiriyor, bağlı olduğu lord ise daha üst lordun vassallığını üstlenmiş oluyordu. Feodal ilişki bu tür iki veya üç tekrarından sonra *rex*, *princeps* ve *dux* olarak bilinen lordların lordu ile son buluyordu (Poggi, 38).Kurulan kişisel bağlarla, toplumsal hiyerarşide alttan üste doğru hizmet ve üstten alta doğru ise güvenlik, düzenli bir gelir elde etme veya barınma genel düzeyde bir beklentiydi. Tüm toplum katmanları iki taraflı görev ve sorumluluklar ayrıntılı bir biçimde işlenmiş kişisel bir zincirle birbirine bağlanmıştı. Ancak her baron, her vikont, her senyör kalesinden ya da kalelerinden mülküne veya mülklerine bir hükümdarın devletini yönetmesi gibi hükmediyordu. Sık sık bireysel bağımsızlık ve güç isteği sistemi sürekli bir biçimde daha küçük parçalara ayırıyordu.

Parçalanma eğilimi, 11.yüzyılın sonuna kadar tüm toplum katmanlarının basamakları boyunca devam etti. Frankların Kıbrıs'a yerleştikleri 12. yüzyılın sonlarında ise bu eğilim tedricen tersine dönmeye başlamıştı. Daha iyi mevzilenmiş durumdaki toprak egemenleri feodal harekete el koymakta ve sabitleşmeye başlayan feodal hukuka yeni bir yön veriyorlardı. Kuralları vassalları

aleyhine sabitleştiriyorlardı. Sonunda savaşçılar toplumunun tek tek kişiler için görece büyük yükselme ya da genişleme fırsatlarının bulunduğu hareketli evre yerini, mevkilerin büyük ölçüde dışa kapalı olduğu, az sayıdaki büyük toprak sahibinin çok sayıdaki küçük toprak sahibine oranla toplumsal güç kazandıkları bir evreye geçildi (Elias, 98-9). Temel zenginlik ölçütü olarak toprağın gelecek nesillere aktarılması ve toplumsal ilişkilerin yeniden üretilmesi, aile kurumunu biçimlendirerek, soylu sınıfı gittikçe dışa kapattı. Bu dönem hanedan bilincinin geliştiği ve ailelerin toplumsal konumlarını, servetlerini koruyabilmek için kapalı ve katı aile yapıları oluşturdukları bir dönemdi.

Kıbrıs'ın karakteristik özellikleri de Frankların oluşturduğu krallığın biçimlenişine de doğrudan yansımış ve özgün bir takım farklılıklar yaratmıştı. Her şeyden önce Latin Doğuda, Avrupa'dan gelen soylu sınıf üyeleri, Batı Avrupa'dan farklı olarak kırlara değil, kentlere yerleşmişti. Baronlar, kendi evlerini tahkimli kentlerin içlerine kuruyorlardı. Kentlerin içerisinde yarı köylü ve yarı kentli bir topluluk yaşıyordu. Baronların kendilerine verilen topraklardan elde ettikleri yanında, ticari ilişkilerden ve pazar haklarından da gelirler elde ediyorlardı (Marshall, 123).

Kıbrıs'ta soylular ile halk kitleleri arasında yalnızca sınıfsal değil, etnik bir ayırım da vardı. Yerli halk arasında ticareti sayesinde elde ettiği servetler nedeni ile diğerlerinden ayrışan ve beyaz Venedikli olarak adlandırılan bir sınıf ortaya çıkarmasına karşın, doğrudan üretici olan serfler ya yerli Ortodokslardan ya da Latin Doğuyu terk ederek gelen Lübnan kökenli Katoliklerden veya dini baskı gibi çeşitli nedeni ile güney doğu Fransa ve kuzey İspanya'dan Kutsal Topraklara göç etmiş ve Kutsal Toprakların kaybedilmesi ile Kıbrıs'a yerleşen bir kısım köylülerden oluşmaktaydı. Ancak doğrudan üreticilerin ağırlıklı bir bölümünün yerli halktan oluştuğunu düşündüğümüzde, sınıfsal ayrılık etnik bir ayrılıkla da örtüşmekteydi.

Soylu sınıf üyeleri, Kutsal Topraklardan sürülmelerinin ardından, gerek Avrupa'dan aktarılan yardımlar ve gerekse Latin Doğu ile Avrupa arasında devam eden kazançlı ticaret sayesinde kendilerini yüksek gönenç düzeyi içerisinde buldular. Kral için baron ve şövalye düzenleri, başpiskopos ve piskoposlar, kent zanaatçıları ile dış ticaret topluluklarının üyeleri, yerliler ve yerleşikler arasında dengeyi korumak oldukça güç bir görevdi.

Tüm bunlara ek olarak Latinler ile yerli halk arasında veya kır kent ayrımı ile de örtüşen soylularla doğrudan üretici serfler arasında dini bir ayrılık da vardı. Guy de Lusignan, Frankların azınlık olarak bulunduğu Kıbrıs'ta, yerli halkın Ortodoks inancına bağlı kalmalarına müsamaha göstermişti. Fakat kendinden sonra gelenler, katı Katolik inançlarını yerli halka da kabul ettirmeyi denediler ve onlara çok fazla müsamaha tanımadılar. Yerli halk ile Lusignanlar arasında, Roma Katolik Kilisesi'nin Ortodoks Kilisesi üzerinde üstünlüğünü tanıma sorunu üzerine gelişen dini rekabet Lusignan döneminin ilk yarısına hakim olmuştur. Latinler, başta Mağusa olmak üzere Limasol, Lefkoşa ve Baf kentlerinde kendi kiliseleri için topraklar bahşettiler ve ayrıca toplanan ondalıkları Latin Kilisesine aktardılar. Kıbrıs Kilisesini kontrol etme çabası içerisinde olan Latin klarji Franklar ile Kıbrıslılar arasındaki varolan güç ilişkisi daha da ağırlaştırıyordu.

1260 yılında Papa IV Alexander yayınladığı *Bulla Cypria* adlı ferman ile Latin Kilisesi'ni Kıbrıs'ın resmi kilisesi olarak ilan ediyor, Kıbrıslı klarjiyi sadakat yemini etmeye zorluyor ve tüm ondalık haklarını talep ediyordu. (Panteli, 35-6) Papalık emirnamesi, sürekli bir zulümden veya yüksek düzeyli papalık delegasyonunun adalıların dinlerini değiştirmelerini sağlamak için sık sık ziyaretlerinden daha fazla bir etki yapmadı. Kıbrıslılar Ortodoks miraslarına sadık kalmayı sürdürdüler ve 14. yüzyılın ortalarından itibaren Latin klarji halkın latinleşmesi için daha az çaba sarf etmeye başladı. Yerli Ortodoks halka karşı uygulanan dini politikadaki değişim, Fransız nüfusunun bir bölümünü de içine alan ve Bizans Palaeolok hanedanından etkilenen Helenleşme

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

sürecinin büyük etkisi olmuştur. Bu değışim, Ortodoks Kilisesi'ni soyluluk ile yerli halk arasında, ilk kez dengeleyici(Maier, 98) bir etmen olarak Katolik Kilisesi karşısında çıkartmıştı.

2. Maceracı Küçük Kardeş

Lusignan ailesi Poitou Kontu olan Avcı Hugh'la ilk kez IX. yüzyılda tanınmıştı. Onun oğlu II. Hugh, Poitiers'lere komşu bir kentte Lusignan aile şatosunu inşa eder. X. ve XI. yüzyıllarda bu aileyi önemli feodal senyörler temsil etmişti. Tümünün adı Hugues veya Hugh olan bu senyörlerden VIII. Hugh, Bourgonge de Rancon de Taillebourg ile evlenerek Poitou ile La Marche kontu olan IX. Hugh'u dünyaya getirmiştir. Guy, bu kontun üç kardeşinden biridir.(Jeffery, 87)

Soyluluk, kendi toplumsal egemenliğini sürdürebilmek için, evlilik kurumunu kendi çıkarları doğrultusunda örgütlemiş; Kilise, toprağın kendi üyelerince kolektif kullanımını sağlamak için evliliği yasaklayarak (Duby, 1991a:56), kabul edilen cinselliği belirli kalıplar içerisinde tutmaya, sınırlandırmaya çalışmıştı. Diğer bir anlatımla, evlilik kurumu, soya ilişkin servetlerin aktarımını düzenlemek ve Kilisenin cinselliği denetim altına alma çabasının uzantısı olarak ortaya çıkmıştı. Çünkü malikânenin mirası, kuralsız evlilikler veya kız kaçırımlarla belirsizleşmekteydi. Bu da senyörler arasında sürekli bir çekişme, yani savaş demektir ve Kilise de bu çekişmeden nasibini sık sık alıyordu. Toplumsal barış soy aktarımının düzenlenmesine ve denetlenmesine bağlıydı.

Kilise, evlilik kurumuna müdahalelerini belirli bir temele oturtmak için, arayışlarını yaratılıştan başlayarak kutsal kitabın öğretilerine ve azizlerin anlatılarına kadar geniş bir çerçevede sürdürdü. Erkekleri özne olarak kabul eden ve kadını doğurganlık aracı (Duby, 1991a:111) olarak gören bu arayışta, evlilik ilkel şehvet duygularının dizginlenmesi, çocuk yapma gibi nedenlerle laiklere önerilmekteyken, tek ve dıştan evlilik bir kural durumuna getirilmiştir.

Kilise'nin siyasi gücü arttıkça, kendileri pek uymasalar da başta Kral olmak üzere tüm senyörler, yeryüzü barışını korumak için bu kurallara uygun olmayan cinsel birlikteliklere müdahale etti. Aksi durumda toplumsal yapıyı bozabilecek kız kaçırımların, kan davalarının ardı arkası kesilmeyecekti. Kamusal bir düzene bağlanan evlilik ilişkisi içerisinde kız, babası tarafından verilmekte ya da kocası tarafından satın alınmaktaydı. Oysa evlilik ilişkisi dışında kız kendini vermekte veya biri tarafından kaçırılmaktaydı. Aslında bu iki ilişki türü, *yaşlı veya genç* (Duby, 1995: 138) olmalarına göre önerilen iki davranış modeli arasındaki ayırma tekabül ediyormuş gibi görünmektedir. (Duby, 1991b:50)Yaşlı örneğinde kadın, aile mülklerinin birleştirilmesi, korunması ve gelecek nesillere aktarılması için kurulan evlilik ittifaklarının edilgen bir nesnesidir. Genç örneğinde ise kadın, aile mülkünü parçalayabilecek, ailenin rakiplerine aktarabilecek şekilde kuralsız birliktelikler yaşamaktaydı.

XI. yüzyıl sonrasındaki nüfus artışı da dikkate alındığında, miras hakkının yalnızca soyun devamını sağlayacak ilk erkek çocuğa tanınarak, birlikteliklerin kurallara bağlanmasının, mirasın aktarılması ve korunması için tehlikeli görünen diğer çocuklardan oluşan önemli sayıda evlenmemiş erkek kitleyi ortaya saldı. Bu durumda, "yaşlı" örneği, soyluların özellikle malikânelere sahip senyörlerin istemleriyle örtüşüğünü ve Kilise'nin de esas olarak bu ilişki türünü meşrulaştırdığını söyleyebiliriz. Kadının kocasından başka bir erkek tarafından tohumlanması, atalardan kalan mirasın başka bir kana geçmesini doğuracaktı. Bu ilişkide iffetin ön plana geçmesi kaçınılmazdı.

Genç evlilik türü ise kalıtım aktarımına dolaylı yoldan hizmet etmektedir. Kalıtın parçalanma kaygısı ile ekber evlât dışında kalanlar malikâne dışına gönderilirken, kalıt üzerinde hak iddiaları ortadan kalkmakta, nikâhsız olarak birlikte olduğu kızın ailesi, düğün yapmaktan, *drahoma* vermekten kurtarmaktaydı. Bu durumda hem erkek ve hem de kız ailesi için gizlice bir

Turkish Studies

ilişki türü olarak nikâhsız birliktelik (Duby, 1991a:31) benimsenmektedir. Bu sistem erkekleri maceraya girmeye teşvik etmektedir. Mirası alan kişi, kız kardeşlerine mirasından pay vermemek ve adamlarının kendisine olan bağlılıklarını güçlendirmek için genellikle onları vasalları ile evlendirmekte; erkek kardeşlerinin ise meşru evlilik yapmasına çoğu kez izin vermemektedir. Bu durum aile içinde çoğu kez silahlı kavgalara neden olmakta, ekber evlât dışındaki erkek kardeşlerin bekâr kalmasına ve dolayısı ile bunların sürekli taşkınlıklarına, servet ve macera peşinde koşmalarına veya manastırlarda inzivaya çekilmelerine yol açmaktadır. Demek ki, maceracılar toplumsal olarak üretiliyorlardı. Poitou ile La Marche kontu olan IX. Hugh'un üç kardeşinden biri olan Guy de Lusignan da bu maceracıardan biri idi. O dönemde haç bahanesiyle çok uzaklara gitmek zorunda kalan genç erkek çocuklar görülmektedir; bunlardan bazılarının babalarına veya amcalarına silah çektikleri görülmektedir. Birbirini öldüren düşman kardeşler görüldüğü kadar, o çağın insanların yakınmaları da duyulmaktadır. Bu gençliğin ahlakının bozulmasıdır, gençler artık yaşlılara saygı duymamaktadırlar. (Duby, 1991b:100)

Maceracılar kitlesi, bir yandan üsteki lortları etkileyip kendilerine himayedar bulma ve aristokratik basamakları yükselme çabası gösterirken, diğer yandan, haçlı seferlerinin ruhani olmasa da dünyevi vaatlerinin iflasını ve düş kırıklığını yaşayan bu kuşağın, ait oldukları sınıf içerisindeki hareketliliğin durmasından duyduğu rahatsızlığı ve düş kırıklıklarını aktardıkları bir edebi tür olarak *Troubadour* şiirini geliştirdiler.

Troubadour şiiri o güne kadar gelişenden farklı iki önemli özellik taşıyordu. Birincisi Latince değil de anadilde yazılmaktadırlar ki, bu Kilisenin edebiyat alanındaki üstünlüğünün/tekelinin –etkisinin değil, sona erdiğinin göstermektedir. İkinci olarak ise yeni bir tema olarak hem aşk özenesi ve hem de deneyimi ile fiziksel aşk şiirlerin dokusuna yerleşmişti (Duby, 1991b:50).

Aşk öznesinin şiir nesnesi haline dönüşmesinin başlıca nedenleri arasında *Troubadour*'ların da evlilik kurumu ile başlarının dertte olmasıydı. Sınıfların katılaşması, soyluluk içerisinde üste doğru hareketin olanaksızlaşması, içine düştükleri konumun doğrudan sorumlusu olarak algılanıyordu. Kuşkusuz cinselliğe verdikleri önemin diğer bir nedeni de doğrudan zengin kadın avcılığı idi. Sık sık meydana gelen feodal savaşların soylu ailelerin erkeklerini top yekun kırdığı durumlarda mirasın kızlara kalması, onları peşine düşemeye değer avlar haline getiriyordu. (Duby,1995:143).Bu nedenle henüz *Troubadour*'lar için meziyet ve kahramanlıkları ile zengin bir mirasa konacak olan genç kızın aşkını fethetmeye çalışmak vazgeçebilecekleri bir uğraş değildi.

Troubadour'lar, bir kadının aşkını bir erdeme dönüştürerek adeta bir hanımefendinin konumunu erkeklerin üzerine çıkardılar ve onu tüm iyi şeylerin temeli haline getirdiler. Burada iki anahtar öge vardı: “kadınlara tapınma” ve “erkeğin aşkla soylulaşması” (Valency, 37). Gerçekten de, *Troubadour*'lar için yüksek sınıftaki evli kadınlar, güzel söz ve nezaketleri ile kandırılarak lortlarına ulaşmalarını sağlayacak araçlardı (Bogin, 55). Kadınları etkileme girişimleri, *Troubadour* geleneğinin yükselişine ve romantik aşkın doğuşuna neden oldu (Nelson, “Love Poetry...).

Troubadour şiirinin önemli bir temsilcisi olan ve Aslan Yürekli Richard'ın sarayında bir şiir yarışmasına katılan Arnaut Daniel (Geis,49), çağdaşı ve Aslan Yürekli Richard'ın vassalı Guy de Lusignan gibi toplumsal olarak üretilen bir maceracı idi. Arnaut Daniel kendini anlattığı şiirinde⁽¹⁾ bize bir Papadan ve Roma İmparatorluğundan yeğ tuttuğu hanımefendisinin aşkını ve belki de onun aracılığı ile Buovilla'lı Guillem'i elde etmek için kendini sürekli geliştiren, aşkından vazgeçmeyen bir şövalyeyi, kendini anlatmaktadır.

Ulaşamayacağı bir kadına yaşamını adamak, şövalyeliğin ulaşamayacağı hedeflerine ve isteklerine bağlı kalmasını ve hiç bir zaman bunlardan vazgeçmeyeceğinin iradesini gösteriyor

Turkish Studies

.Georges Duby'e göre ise *Troubadour* şiiri, yalnızca üste doğru bir toplumsal hareket isteminin bir ifadesi değil, aynı zamanda 12.ci yüzyılda şövalyenin toplumdaki konumundan kaynaklanan ve güçlü bir biçimde yaşanan düş kırıklıklarının bir sonucuydu. Bir şövalye, kılıç töreninden sonra evleninceye, bir ailenin başı oluncaya değin, uzun bir dönem ve hatta sürekli “genç”- *juvenes*, olarak kalıyordu. “Gençler”, sonradan babaları yerlerini alacak olsalar bile, o an için yalnızca birer şövalye idiler ve bunu en iyi şekilde yerine getirmeye çalışıyorlardı. Gerçi *Troubadour*'lar gençlikleri ile öğrenmekteydiler, erişkinlere katılmak, çoğu kez erişilemeyecek bir amaçtı onlar için. Ama saraylı aşkı şiiri belki de sisteme bir meydan okuma biçimi, farklı yollarla hakları olduğuna inandıkları şeyleri, almayı deneme biçimi idi (Duby, 1977:112-122). Böylece kendi umutsuz konumlarını elde edemeyecekleri bir aşkla dışa vuruyorlardı(Nelson,). Gençlik, toplumsal yapıya yenik düşmüştü, kadınların hepsi de evli olduğu için kendilerini kabul edecek kadın bulamıyor ve bu kadınlar zina yaptıklarında, eşleri bir genç değil, de gene başka bir evli erkek oluyordu. *Troubadour*'lar koca karı ve evli aşk yerine koca, karı ve genç aşık modeli geçirmeye çalışarak, toplumsal sınırlamaları gençler lehine kırmak istiyorlardı (Duby,1995:146, Elias,118). Frankların Kıbrıs'a yerleştikleri çağda en parlak günlerini yaşayan *Troubadour*'ların zina üzerinde sürekli durarak anlatmak istedikleri şey de bu idi.

“Zina tutkusu”. Endülüs'teki Müslüman ve Hıristiyan arasındaki karşılıklı kültürel etkileşim yeniden-fetih için savaşı Frank şövalyeleri tarafından Fransa'ya taşınmıştı. Bazıları Fransa'ya Müslüman köleler getirmiş ve hatta Müslüman bayanlarla evlenmişlerdi. Franklar 1064'te kuzeydoğu İspanya'daki Barbastro'yu aldıkları zaman her şövalyeye içindekilerle birlikte – mobilya, uşak, kadın ve çocuklar, bir ev armağan edilmişti. Barbastro'ya karşı sefer, Aquitaine Dükü tarafından yürütülmüştü ki, onun oğlu Guiliem (1071-1127), ilk *Troubadour* olarak kabul edilmektedir(Nelson, L.H., a.g.e.). Gulliam de malikanelerinden dışlanıp Guy de Lusignan gibi Kutsal Toprakların yolunu tutmuş maceracı şövalyelerden biridir. Klarji üyesi bir kronikçi olan Malmesbury'li William onu şöyle karakterize eder: “ kötülüğe oldukça eğilimi olan bir soytarı ve öyle bir adam ki, Kudüs'ten dönmeden önce ahlak bozukluklarının tüm biçimlerini yerine getirmişti (...)Hiçbir şeyi ciddiye almıyor, her şeyi bir şakaya dönüştürüyor ve dinleyicilerinin kontrolsüz gülüşlerine neden oluyordu. (“*William of Malmesbury*, Topsfield, 195)”. Guillem, karısının iffetini çok yakından koruyan kocaya (*a cons gardatz*- korumalı organ) karşı bedensel terimlerle kızdığı şehvetli şarkı “*Companho tant ai agutz d'avols conres*” (Yoldaşlar, üzüntü gibi arkadaşına sahibim), *Troubadour*'ların fiziksel aşka veya “zina” olarak kabul edilen şeye karşı yaklaşımlarına iyi bir örnektir:

“Bir uşak veya muhafız yoktu asla orada,
Kötü Efendisinden daha fazla;
Fakat anlatacağım organı sana, ne olduğunu onun doğasının da,
Bir adam onunla kötü şeyler yaptığında daha kötüsünü alır ondan:
Diğer tüm şeyler azalmasına rağmen, birisi ondan bir şeyler çaldığında,
organ(ın kıymeti E.S) artar.”
Ve ne zaman ağaç kesilirse, büyür daha da kalın,
Ve Lort sağladığı vergisini veya gelirini kaybetmez ondan;
Mahvolduğuna kederlenmek boşuna, ortada hiç zarar yoksa.
Boşunadır kederlenmek mahvolduğuna, ortada hiç hasar yoksa.” (Geis, 55)

Turkish Studies

Guillem ve diğer *Troubadour*'lar evli bayanlarla cinsel ilişkinin meşruluğunu savunurken, kilisenin düzenlemelerine açıkça karşı çıkıyordu. Ancak bu karşı çıkış nedensiz değildi. Onlara göre aşk, bir şövalyenin kendini gerçekleştirmesinin ve maharetini ortaya dökmesinin en önemli araçlarından biri idi.

Katılan soyluluk, kendilerine ve kiliseye karşı böylesi bir gizli isyana sert yanıt veremiyorlardı? Toulouse'lu bir *Troubadour* olan Guillem Montanhagol, bu soruyu yanıtlayabilecek bir açılım getirmektedir: "Gerçekten aşk günah olduğu için değil, fakat kötüyü iyi ve iyiyi de daha iyi yapan ve bir adamı her gün iyi şeyler yapma yoluna koyan bir erdem olduğu için, aşıklar tüm kalpleri ile aşklarına hizmet etmelidir; gerçekte aklını aşka veren artık kötülük yapmadığı için, hayırseverlik aşkın ardından gelir"(Valency, 183) Evet, efendisine karşı isyan edeceğine, başıboş hareketlerde bulunup varolan rahatsızlıklarını bir ölçüde sisteme karşı kullanacaklarına şövalyelerin tüm yaşamlarını kadınlara adanmaları, onlar için iyi şeyler yapmaları, kilisenin şövalye söylemi üzerindeki etkisi azaldığı ölçüde şövalyeler için öz-denetim sağlamanın bir yolu idi.

Kıbrıs'a ait **Hardjannes'in Şarkısı**'nda⁽ⁱⁱ⁾ da Hardjannes, ayartılmaz bir bakireyi ayartmaya çalışırken, bir anlamda kendini ispatlamaya çalışır. Bu amaçla farklı söylencelerde de görülen ayartılmaz bakire Maroudhia'yı (Bkz. **Mavroudh'es'in Şarkısı**) seçer. Seçim, kendi isteğinden çok yaratılışın doğal bir sonucudur. Dünyanın yaratılışının ardından Kıbrıs krallıklarının oluşumu, denizlerin kumlarla çevrenmesi, kuşlar ve kırlangıçların oluşumu, tavuk ve lades kemiğinin yaratılışının ardından öpücük ve kara sevda doğmuştur. Lades kemiğinin oluşumundan sonra öpücük ve kara sevdanın doğuşu, tarihin bir gence getireceği iki sonuca işaret etmektedir. Öpücüğün mü yoksa kara sevdanın mı kişinin payına düşeceğini kendi çabası veya seçimi belirleyecektir. Çünkü **Hardjannes'in Şarkısı**'nın devamında Hardjannes, Maroudhia'yı ayartmak için eşi görülmemiş hazineler önermektedir. Ortaçağ Avrupası'nda şatoların en tahkimli yerine inşa edilen kulelerde korunan hazine gönderme yapan **Hardjannes**, Maroudhia'ya yüz kule altın sikke, yedi kule inci ve on beş kule esans teklif eder. Ayartılmaz bakire Maroudhia'nın bu büyük teklifi reddetmesi, bakirelerin servetle değil, maharetle kazanılabileceğine vurgu yapar ki, bu tam da *Troubadour*'ların kendileri için biçtikleri toplumsal rol ile aynıdır. Soyun katılması ile kazanılmış servet, gencin esas hedefi halinde gelen bakire söz konusu olduğunda bir işe yaramamaktadır. Bu açıdan şarkı, toplumsal değerler hiyerarşisinde yeteneği servetin üzerine yerleştirmekte ve soyun katılmasına karşı tepkiyi dile getirmektedir.

Varını yoğunu bir bakire için tüketen Hardjannes, en son sahip olduğu varlığını satmaya karar verdiğinde at dile gelir ve ona akıl verir. Bir şövalyenin ayrılmaz ve ayırt edici parçası olan atından ayrılmaya çalışması, derhal bir ikazla karşılaşmıştır. Hardjannes, şövalye yaşamını terk etmemeli ve atını satmamalıdır. Terine sorunla şövalye ya da *Troubadour*'ların tarzında yanıt vermeli; kendi becerisini kullanmalıydı.

Dile gelen atı bu amaçla Hardjannes'a kadın kılığına girmesini önerir. Hardjannes bıyığını ve sakalını kesmiş, iki limonla meme yaparak kadın kılığına girmiştir. Ancak bakireyi ayartma, bu kadar basit numaralarla mümkün değildir. Bakirenin annesini kullanarak onun evine girmeyi başaran Hardjannes, bakire ile incelikli nakış işleyerek hünerlerini sergilemeye devam eder. Sonunda akşam olmuştur ve Hardjannes bakire ile birlikte olmayı başarır. Bakire sabahleyin uyandığında ayartıldığının farkına vararak durumu annesine rüya yolu ile anlatır. Annesi yaşananları hemen kavrar ve kızının nasıl böylesi basit numaralarla, marul ve kerevizle ayartıldığına dert yanar. Gerçi kerevizin afrodisyak etkisi o dönem de bilindiğinden yaratılmada bir pay sahibi olduğu düşünülebilir, ancak ayartılmaz bakire Maroudhia'nın yatağı ıtırılı bir bitki olan fesleğenle hazırlanması, kendisinin de arzulu olduğunu göstermektedir. Hardjannes'e bundan sonra ne yapacağını sorar ve

Turkish Studies

onu hilekarlıkla suçlar. Ancak ister altın veya isterse gümüş değerinde olsun kaybettiği bekaretine üzülmemektedir. Onun istediği, soylularca kurala bağlanmış ve kilise tarafından takdis edilen bir evliliktir. Hardjannes’tan yaşlı şövalye tipine uymasını isteyerek ona kendisi ile birlikte kaldığında evliliklerinin en saygın din adamları olan baş rahipler ve piskoposlar tarafından kutsanacağını söyler.

Kilise, kurallara uygun olmayan cinsel birlikteliklere müdahale edip onlara bir düzen getirmesi toplumsal gücü ölçüsünde mümkündü. Ayartılmış bakire Maroudhia, kilisenin bu gücünün farkındaydı ve Hardjannes kabul etmesi halinde kendi hatasının tıpkı diğerleri gibi bu yolla düzeltilebileceğini biliyordu. Ne var ki, Hardjannes’in ona verdiği yanıt tam da *Troubadour* tarzı bir yanıtı. *Troubadour* evlenmez ve hep genç kalmayı sürdürmekte evlendikleri an ise artık *Troubadour* olmaktan çıkmaktaydılar. Maroudhia ile evlenmesi mümkün değildi, çünkü onun gibi yurtdışında iki bin, soyluların yerleşim yeri olan kentte ise bin tane aşkı vardı. Üstelik, Constantinople’de çocukları ile birlikte anaları bulunuyordu. Hardjannes’in işi bakireyi ayartmaktı, onu ayarttığı anda ise görevi de bitmiş olmaktadır. Gezgin ve aile mülkünden dışlanmış izlenimi yaratan Hardjannes, kendi umutsuz konumu nedeni ile elde edemeyeceği şeylere karşılık, bakirelere musallat olarak toplumdaki intikamını almaktadır. Cinsler arasındaki ilişkilerde çok belirgin bir şekilde erkeğin egemenliği söz konusudur ve kadının elde edilmesi, hile ve kurnazlıkla, açık ya da gizli bir şekilde yürütülen bir mücadelenin ödülüydü. Kadın erkeğe ihtiyaçları ve zevk alması için verilmişti; erkeğin kadında aradığı bedensel hazdı, onu elde ettiğinde ise ona daha fazla katlanmasına gerek yoktu.

Hardjannes’in intikam için de kilisenin takdisine gereksinimi yoktu. Bütünü ile laik bir yaşamı benimsemiş olup olmadığını bilmesek bile, anlatıcı tarafından Hardjannes, Kıbrıs’taki egemen Katolik Kilisesine tabi olmayan, muhtemelen de Ortodoks bir kişilik olarak ortaya konur. Söylenceye kaynaklık eden motif, feodal toplum yapısında yaşanan içsel evrimin oluşturduğu Troubadour dürtülerinden doğmuş olmakla birlikte; halk anlatısına dönüştükçe yerel düzeyde yaşanan Kiliseler arası ayrılık da konuya dahil edilmiş, bakireyi ayartan Hardjannes’in kazandığı başarı, adeta Ortodoksluğun, Kıbrıs’a yeni kurallar getirmeye çalışan Katolik kilisesine karşı bir zaferi olarak takdim edilmiştir.

3. Ayartılmaz Bakire, İffetli Eş ve Ulaşılmaz Soylu

Guy de Lusignan, her ne kadar Poitou kontunun küçük kardeşi olarak, *Troubadour* şairleri gibi “genç” şövalye özellikleri gösteriyor olmakla birlikte, Kıbrıs’ta kendi hanedanının inşası ile birlikte, Kilisenin de çeşitli kurallarla takdis ettiği “yaşlı” cinsel ilişki türüne ait davranış tarzını kabul ettiler. Mülklerin aile mülklerinin birleştirilmesi, korunması ve gelecek nesillere aktarılması için kurulan evlilik ittifakları soyun sabitleşmesi ve katlaşması ile bir kural haline gelecekti. Artık onlar için kadın yalnızca doğurganlık aracı ve iffet bekçisi idi. Burada erkek ve kadın arasında sadece istisnai değil, aksine toplumsal-kurumsal olarak daha güçlü erkeğin de kadını dilediği zaman almasını imkansızlaştıran, erkek için kadını ulaşılmaz ya da zor ulaşılabılır hale getiren ilişki türleri ortaya çıkmaktadır (Elias, 118).

Mavroudhès’in Şarkısı’nda⁽ⁱⁱⁱ⁾ da laik tema olarak kadın, *Troubadour* şiirinin etkisini bir açık şekilde göstermektedir. Buna karşın, iffet bekçisi olarak kadın, toplumun en güçlü erkeği olan kralın dahi istediği zaman ulaşamayacağı bir tabuya dönüşmüştür. Bu da “yaşlı” cinsel ilişki türünün açık bir yansımasıdır. Şarkının başında kral ile Mavroudhès, bir şölen sırasında bakirelik konusunda bahse tutuşurlar. Olayın geçtiği mekan bize saray hanesinin ihtişamını yansıtmaktadır. Bu mekan, feodal beylerin himayedarlık işlevleri sayesinde içerisinde pek çok gezgin ve daimici ozanı, soytarıyı, zaman zaman gösteri yapan kumpanyaları barındırıyordu. Şarkı’nın başlangıç betimi saray hanesi olması, kökenini de doğrudan saray olabileceğini bizlere düşündürmektedir.

Turkish Studies

Kral ile Mavroudhes arasında tutuşulan bu bahis, şarkının sonunda kralın her şeyini kaybetmesine ve bir uşak olmasına yol açacaktır. Yaşanan olaylara rağmen, bakireliğin korunması bakireliğin üzerinde ciddiyetle durulması gerektiğini ve kral bile olursa hafife alınılmaması gerektiği iletilisini güçlü bir şekilde taşımaktadır. Zaten, Mavroudhes'in Şarkı'nı aktarıcı da şarkının son dizesinde dinle ve dikkat et kendine demekle adete dinleyicilerini konu hakkında uyarmaktadır.

Kral ile Mavroudhes'in kız kardeşi üzerine bahse girişmiştir. Gerçekte kadın erkeklerden aşağı türden bir yaratık olarak görüldüğünden, erkeklerin özellikle de soylu erkeklerin üzerine bahse tutuşmasında bir sakınca görülüyordu. Kadına ulaşmazlık kazandıran iffet bekçiliği dışında genellikle bir toplumsal değere sahip değildi. Kız kardeşi, iffetini koruyamazsa bu değerini, ağabeyi Mavroudhes ise yaşamını kaybedecekti. Koruyabilmesi karşılığında ise Kral tahtını kaybedecekti.

Kral, kızı ayartmak için prenslerini değerli mücevheratla Mavroudhes'in kız kardeşinin kapısına gönderir. Bakire kız kardeşten beklenen, her türlü ayartma girişimine rağmen ilkel şehvet duygularının dizginlenmesidir. Karşısındaki kral bile olsa yapılması gereken davranış budur. Diğer taraftan kralı da reddetmek, toplumsal hiyerarşiyi sarsacağından hoş görülecek bir davranış değildir. Mavroudhes'in kız kardeşi kendisi yerine hizmetçisini geçirmekle bir çözüm yolu bulur. Kral hizmetçi ile birlikte olur ve Mavroudhes'in kız kardeşi bekaretini kurtarır. Ancak işin ilginç yanı Mavroudhes'in kız kardeşi için bekaret, bir hayat memmat meselesi iken, alt sınıftan biri olan hizmetçisi için böyle bir zorunluluğun olmamasıdır. Hizmetçi ödüllendirildiği görevini seve seve yerine getirir ve kral ile birlikte olur. Bu durum bize iffetin yalnızca soyluluk için değerli olduğunu ve soyluluk içerisindeki kadınlar kendi iffetlerini korurken, erkeklerin soyluluk dışındaki kadınlarla gönül eğlendirmesinin olağan olduğunu göstermektedir. Ancak bu tür ilişkiler, bir eğlencenin ötesinde değer taşıymıyordu.

Mavroudhes'in Şarkısı'nda lortlar kurulunun Kral aleyhine karar oluşturabilmeleri, kralın mutlak bir yetke ile donatılmadığını sergilemektedir. Gerçekten de daha sonra Avrupa'da ortaya çıkacak mutlak monarşilerden farklı olarak *Haute Cour* kralın mutlak olarak hükmetmesini engelleyen bir kurum niteliği taşımaktaydı. Kıbrıs'ta Kudüs Yasası (*Assises de Jerusalem*) altında yasama, yargı ve yönetim erklerinin toplandığı politik bir organ olarak oluşturulan *Haute Cour* (Arbel, 203-213) kral ve baronların ilişkilerini düzenleyen bir meclis görünümündeydi. Kral meclise başkanlık etmekle birlikte, yetkesi bu meclisin üzerinde değildi (Maier, 83).

Soyun devamını sağlayacak ilk erkek çocuğun, soylu babandan tohumlanması, bakireliğin korunması kadar evlilik boyunca iffetin korunmasını da takdir edilen bir erdem olarak söylencelere yansımaya neden olmuştur. **İffetli Eş**^(iv) adlı şarkıda, muhtemelen Kutsal Topraklara giden eşinin ardında bekleyen bir kadının şehvetini dizginlemesi ve kendini eşine saklamasından gururla bahsedilir. Şarkının başladığı mekan beş pınarın beş kaynağa döküldüğü yerdir. Kadın orada on üç yıldır uzakta olan eşinin kıyafetlerini yıkamaktadır. Su saflığının simgesi olduğu kadar kadının on üç yıl sonra bile kocasının kıyafetlerini temiz tutmaya çalışması, kadının kocasından geride bıraktığı emaneti koruduğunu ve ona ilk günkü gibi baktığını da simgelemektedir. Kocasını, on üç yıl aradan sonra kadını beş pınarın beş kaynağa döküldüğü yerde çamaşır yıkarken bulur. Koca sakal bırakmış ve hemen tanınmayacak haldedir. Karısını sınamak için kendi kimliğini açıklamaz ve kadını ayartmaya çalışır. Kadın, ona hiçbir şekilde karşılık vermez. Kocasını gerçek kimliğini açıklasa bile, ispatlayana kadar ona inanmaz. Kocasını kendisini ispat etmesinin ardından ise hemen yatağını hazırlayarak onu memnun etmeye çalışır.

Frank soylularının ile halk kitleleri arasında hem etnik ve hem de dini temelle de örtüşen sınıfsal bir ayırım, aile kurumu ve duygusal ilişkilere de yansımıştı. Yerli halk kesimi ne denli varlıklı olursa olsun, Frank soyluları ile birlikte olmaları sınıfların katılması nedeniyle mümkün görünmüyordu. Frank soylusu ile toplumsal kökeni ne olursa olsun yerli arasında yaşanacak ilişki ancak bir kara sevda olabilirdi.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

Konstantinos ve Bakirenin Şarkısı(^v) da yerli halktan ve varlıklı olduğu sonradan anlaşılacak bir kızın, Frank sarayından bir soyluya tutulması ile yorgan döşek yatağa düşmesi ve ölümcül hastalanışı anlatılmaktadır. Komşu kızlar, onun hastalanması üzerine yardıma koşarlar. Kızın kara sevdaya tutulduğu hemen anlaşılır. Komşu kızları, kendilerinin de aşık oldukları ve aşk için günahlı oldukları halde dermansız yatağa düşmediklerini anlatırlar. Kara sevdaya tutulmuş kızın verdiği yanıt, aşık olduğu gencin ulaşılmaz olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Konuşmalarını şu şekilde sürdürdüler, ve sordular kıza
“Haydi söyle bize kıvrak bakire, sana sorun yaratan ne?”
Aşık da olabiliriz ve aşk için günahlı da
Fakat bizler düşmedik yatağa, dermansız ve hasta.
Gözü yaşlı bakire konuştu ve dedi ki onlara.
Muhtemeldir sizlerin de düşmesi gezgin satıcılarla aşka
Fakat ben yüksek sınıftan biri ile düştüm aşka.
Muhtemeldir sizlerin düşmesi nalbantlarla aşka,
Fakat ben asil biri ile düştüm aşka.
Muhtemeldir sizlerin hesapsız biri ile düşmesi aşka,
Fakat ben Kıbrıs Krallık ailesinden biri ile düştüm aşka.

Kara sevdaya tutulmuş kız, alegorik anlatımla, komşularına karşılık vermektedir. Muhtemelen komşuları da varlıklı ve soylu ancak yerli halktan kişilere aşık olmuşlar veya aşk yaşamışlardır. Ancak onlar, Frank soylularının yanında olsa olsa gezgin satıcılar, nalbantlar ve hesapsız kişilerdir. Yüksek sınıftan, asil ve Kıbrıs kraliyet ailesinden bir kişi ise ulaşılmazdır. Bu nedenle ona aşık ister istemez kavuşulması olanaksız bir kara sevdadır. Komşu kızları, kızın Frank Kraliyet ailesinden ulaşılmaz birine aşık olmasına inanamazlar. Kendileri de bizzat onu gidip görmek isterler.

Kıbrıs'ta Frank soylu sınıf üyelerinin Batı Avrupa'dan farklı olarak kırlara değil, yalnızca kentleri mesken tutmaları, Konstantinos ve Bakirenin Şarkısı'da oldukça belirgindir. Kara sevdaya tutulmuş kız, aşık olduğu gencin evini tarif ederken, evin kapısındaki altın kaplamalardan tanınacağını belirtir. Demek ki, Frank soylusunun evinin ayırt edici ve şaşalı yanları bulunsa da ortada birden çok kapının var olduğunu bize anlatmaktadır. Altın işlemeli kapılar, yelpazeler ve gencin etrafında onu hizmet etmek için koşuşturan köleler, Frank soylu evinin başlıca ayırt edici yönleri olarak ön plana geçerken, Yakın Doğu ve Kıbrıs'a özgü bir takım ayrıcalıklar da Avrupa'daki soyluluktan farklı ihtişam göstergeleri olarak sergilenmektedir. Bunlar arasında çiçekli yasemin ağaçları, gül suyuyla dolu testiler, kahvesini ve tütün içimi sayılabilir. Bu farklılıklar kişi betimlemeleri için de kullanılmıştır. Ulaşılmaz soylu, ailesinin tek oğlu olduğu kadar- ki ailenin mülk aktarımı düşünüldüğünde Avrupa'da da bu özellikle övünülmesi beklenebilir- pamuk helvası ve şekerden yapılmıştır. Pamuk helvası ve şeker o çağda Avrupa'da yaygın olarak kullanılan bir tüketim maddesi değildi. Kıbrıs'a da Yakın Doğu ile temas sonucunda ulaşmıştı ve o çağın gezginlerine göre de Kıbrıs'ta yetişen şeker kamışından elde edilmekteydi. Bu gezginlerden biri 1344-45 yıllarında Kutsal Topraklara yapılan yolculuğun kayıtlarında Kıbrıs'a özgü

bir farklılıkların Avrupalıları hayrete düşürdüğünü güzel bir biçimde anlatmaktadır: “Kutsal Haç Dağı’ndan dönüşte ormanlık ve çiçek açmış bölgelerden ve etrafları şekerin elde edildiği şeker kamışları ile çevrili köylerden geçtik. Sonra etraflarında badem, incir, üzüm nar ve bizim ne olduklarını bilmediğimiz meyveler veren ağaçlardan oluşan korulukların bulunduğu köyleri arkada bıraktık; biraz sonra önümüzde, Mağusa şehri görüldü. Sanki de insana zevk veren bir cennet bahçesi idi.”(Atun, 135) Bu cennet bahçesi betimi, Avrupalıların alışkın olmadıkları bir doğa görüntüsü anlamına geliyordu ki, söylenceleri oluşturanların, dinleyicilerini etkilemek amacı ile böylesi farklılığı neden kullandığını bizlere açıklamaktadır. Böylece soylu genç için pamuk helvası yakıştırmaları ile Avrupa’daki muadilleri karşısında ona ek bir farklılık katmakta, ulaşılmazlığını güçlendirici etki yapmaktaydı.

Konstantinos ve Bakirenin Şarkısı’da sevgi eşitliği, adeta Frank soylusunun bahsettiği bir lütuftur. Ancak bu lütufta bile, Frank soyluları arasında kabul görmesi pek mümkün olmayacak ki, kara sevdaya tutulmuş kızın annesi, hemen kralın sarayının yolunu tutar ve ona oğlunun hevesini artırmak amacı ile sevgilisinin yanında gittiğini ve Frank halkının aşk ilişkisi üzerine yargısının onu üzmesine yol açmayacağını umduğunu belirtir. Frank soyluları arasında yerli halktan birlikteliklere karşı güçlü bir tepki söz konusu olmalıydı ki, kara sevdalı kızın annesi böylesi bir temennide bulunmayı ve krala haber vermeyi kendine görev addeder. Kral da oğlunu tepkilerden korumak için bin yaya ve bin de atlı asker göndermek zorunda kalır.

Söylenceye yansıyan bu olayın bir benzeri tarihsel kayıtlarda da bulunmaktadır. 1432 yılında Frank soylularının tepkilerini göze alarak kral II. Jean, yerli Ortodoks bir kadın ile evlendi. Ancak tepki yalnızca Frank soylularından değil, aynı zamanda yerel halk ile farklılık zemini oluşturan dini kaynaktan, kiliseden de geldi. Bizzat Katolik Kilisesi’nin başı papa evliliği önlemek için çaba sarf etti ancak bunda başarılı olamadı. Bu girişim papalığın 1260 tarihli fermanına karşıydı ve adanın Latinleştirme çabalarına karşı Ortodoks Kilisesini güçlendiriyordu. Sonunda Katolik Kilisesi Ortodoksluğun adada yeniden güçlenmesini önlemek amacıyla, kral II. Jean’in kızını zorla Katolik bir prens ile evlendirme yoluna başvuracaktı. (Sadrazam, e.t)

4. Sonuç

Kıbrıs’ta Franklara ait edebi eserler, saraylı tarzda üretimlerdi. Kral ve diğer soylular tarafından himaye edilen şair ve yazarlar, hem bir eğlence kaynağı oldukları gibi, hem de sınıf içi bir takım göreneklerin yerleşmesini sağlayan eğitmenler gibiydi. Özellikle saray hanesinde himaye edilen şair ve yazarlar hanımın huzurunda bulunmanın etkisiyle de daha barışçıl ilişkileri daha çok dile getiriyorlardı (Elias,112). Çocuk yaştan itibaren mürebbiyeleri tarafından anlatılan öykülerle kendi sınıfsal kimliklerinin ayırtına varıyor ve varolan toplumsal yapının benimsediği, benimsetmeye çalıştığı davranış kalıplarını ve ritüellerini geliştirme olanağı buluyorlardı.

Ne var ki, onların oluşturduğu edebi eserler ile yaşam tarzları yalnızca kendi sınıflarını değil, toplumun geri kalan kesimlerinin de ilgisini çekiyordu. Bu nedenle saray içinde oluşturulmuş edebi eserler ve özellikle saray efradı ile sıradan insanların temas kurdukları bir kısım varyasyonları halk söylenceleri içerisine sızmıştır. Kuşkusuz bu aktarım sırasında başta kahramanların adları olmak üzere bir takım değişikliklerin meydana gelmiş ancak, saraylı adetlerinin yansıtmayı sürdürmüşlerdir.

İncelenen Ortaçağ Kıbrıs söylenceleri, tarihsel olarak *Troubadour* şiirinden sonra gelen ve daha gelişkin edebi eserler olan romansları önceleyen bir yapıya sahiptir. Onlara ait bir takım özellikle ve anlatım tekniklerine sahip olmakla birlikte, olayların ötürüntüsü olarak çok sade ve kısıdırılır. Buna karşın, bu söylencelerin birbiri ardında gelişi, eklenti ve uzatılmaları ile bir romans yapısının oluşması muhtemeldir ki, bu da bize romansların geri planında parça parça oluşmuş söylencelerin olabileceğini göstermektedir.

Turkish Studies

Büyük bir olayın gerçekleşmesi için tasarlanmış romansların, ardıllarına oranla oldukça basit bir kurgusu bu savımızı doğrular niteliktedir. Bu büyük olay, birbirine iliştilmiş, sıra dizimli küçük küçük öykücüklerle oluşturulmuştur. Ancak Kıbrıs'ta bu evrim süreci tamamlanmamış söylenceler, adeta geçiş biçimi olarak günümüze taşınmıştır. Ulaşılmaz soylu genç teması ile tarihsel olarak diğerlerinden daha sonraki bir çağa ait olduğu fark edilen Konstantinos ve Bakire'nin Şarkısı'nda, romansa geçiş özellikleri daha belirgindir. Konstantinos'un bakireye gitmek için hazırlanışı sırasında aktarılan kendisine ve atına ilişkin kuşanma sahnesi, çok daha detaylı Sir Gawain ve Yeşil Şövalye^(vi) adlı anonim romansta yer almaktadır. Konstantinos'un bakireye gitmek için hazırlanışı sırasında aktarılan kendisine ve atına ilişkin kuşanma sahnesi şöyledir:

Ellerini çırptı ve on altı köle belirdi.

”Atımı getirin, eğerleri ve yularları hazırlayın,

Altın eğeri koyun ve altın yuları ve de inci üzengileri. “

Otuz kişiden yirmisi koşturdu ata.

ve getirdiler onu, hazırlandı, eğelendi ve yuvarlandı.

Altın bir eğer ve yular

Ve inci üzengilerini ile.

Giydi elmasla süslü mahmuzlarını

ve sürdüler onu taburesine doğru ve (şimdi) ona binmeye hazırды.

Sir Gawain ve Yeşil Şövalye adlı romansta ise Sir Gawain'in giyim kuşamını betimleyen sahne ise şöyledir:

“Tan atmasıyla birlikte,zırhlarını istedi ve her şeyi geldi. Önce yere, kırmızı ipekten dokunmuş halı serildi; bunun üzerine parlayan şeylerin sayısı sonsuzdu: Güçlü şövalye halının üstüne bastı ve baltayı tuttu. Sırtına, değerli Tharsia ipeğinden yapılmış bir gömlek giydi. Cappadocia derisinden ustalıkla yapılmış bir yaka taktı. Bundan sonra şövalyenin ayağına geniş parmaklı, çelikten yapılmış ayakkabılar giydirdiler. Bacakları da çelikten koruyucular sarmış, bunlar parlak zırh parçalarıyla tutturulmuştu. Bu zırh parçaları da dizkapaklarına, sırma iplikle tutturuluyordu. Bundan sonra kalça takımları geldi ve bunlar güzel, düzgün kalçalarına oturtuldu; şövalye üstüne parlak çelik halkalardan yapılmış zırhtan gömleği giydi. Kollarındaki bir çift zırh parçası da iyi parlatılmış, bunlar dirseklere tutturulmuştu. Zırhtan yapılmış eldivenlerini ve kendisini koruyacak olan birçok zırhları da giymiş bulunuyordu. Sırtında aynı şeyden yapılmış, zengin bir pelerin vardı. Altın mahmuzları pek göz alıcıydı. Beline ipekli bir kuşak sarmıştı, kuşaktan sağlam bir kılıç sallanıyordu. Sırtındakilerin hepsi çok değerliydi; üstündeki kordon ve fiyonkların en küçüğü bile sırmadan yapılmıştı”(*Sir Gawain ve Yeşil Şövalye*, 35-36).

Giyim kuşam, bir ayrıcalık, toplumsal statüyü dışa vuran, ihtişam ve gösterişi ön plana çıkartmak amacı ile oldukça süslenmiş bir gösterge niteliği taşımaktadır. Bu nedenle sınıfların katılaşması ile egemen konumunu pekiştiren soyluluğun ihtişamını yansıtmak için ayrıntılı betimlere yer verilmesi oldukça olağan ve öykünün kurmacası açısından hatta beklenen bir davranıştır da. Ne var ki, iki betim arasında farklılık, dışa vurma isteğinde değil, kaba bir yalınlık

Turkish Studies

ve incelikle işlenmiş detay arasında beliren gelişmişlik düzeyinde ortaya çıkmaktadır. Kuşkusuz gerek söylencenin gerekse romansın ortaya çıktığı her iki toplumsal yapıda soylu sınıf katılaşması yaşanıyor ancak, romansın içinden çıktığı toplumda bu daha belirgin halde idi ve saraylı davranış tarzı ile detaylandırılmış ve bu da edebi tarza yansımıştı.

Yine şövalyelerin devler, şeytanlar gibi diğer dünyanın güçleri ile savaştığı görünmez ellerden atılan okların veya büyü ile öldürülen insanları, sonsuz bir yaşam arayışını giriyor; büyücüler peri kızlarını konu edinen romanslardan (Weston, 824), farklı olarak Kıbrıs ortaçağ söylenceleri insanı yalın bir şekilde ele alır görünmektedir. Doğa üstü olaylara son derece az yer verilmiştir. Örneğin incelediğimiz söylencelerinin öykülerine baktığımızda yalnızca Hardjannes'in Şarkısı'nda siyah kısrağın dile gelmesi gibi sınırlı bir doğa üstü olaya rastlanmaktadır.

Frank soylularının Kıbrıs'a yerleştikleri dönemde Fransa'da en parlak günlerini yaşayan ve bekar aşık düşüncesi ile yoğrulan *Troboudour* şiiri, Ortaçağ boyunca Kıbrıs söylencelerinin üzerine belirgin bir etkiye bulunmuş ve *Troboudour* şiirine özgün değerlerin bir kısmı söylencelere geçmiştir. Feodal toplumun yaşadığı evim sürecine paralel, aile yapılarının katılaşması ve kadın için toplumsal olarak oluşturulmuş iffet bekliliği rolünü ön plana geçiren yeni değerler, Kıbrıs söylencelerine sızmıştır. Hardjannes'in Şarkısı'ndaki, Hardjannes çapkın ve asi bir Troubadour tiplmesi iken, Mavroudhes'in Şarkısı'ndaki Maroudhia, aile yapılarının soyun dışına kapatıldığı ve bakireliğin toplumsal bir değer olarak üretildiği bir sonraki çağın, her türlü ayartmaya karşı direnen soylu kadın tiplmesidir.

Şarkılar, saray kaynaklı olmakla birlikte, halk öyküleri içerisine sızmaları ile kahramanlarının adları Yunanca olarak değiştirilmiştir. Bu da anlatıcıları tarafından değişikliğe tabii tutulduklarının belirgin bir göstergesidir. Yine yalnızca biçime ilişkin değil, içerik ve iletileri açısından da farklı mekan ve zamanlarla anlatılan aynı söylencenin varyantları arasında önemli farklılıklar gözlemlenebilmektedir. Örneğin, incelediğimiz Hardjannes'in Şarkısı'ndaki, Hardjannes tarafından ayartılan bakire Maroudhia ile Mavroudhes'in Şarkısı kral tarafından bile ayartılmaz bakire Maroudhia aynı kişidir. Buna rağmen , birinci şarkıda Maroudhia, basit bir şövalye karşısında iffetini kaybetmekte, ikinci şarkıda da ise krala karşı bile korumaktadır. *Troboudour* geleneğinden etkilenen Hardjannes'in Şarkısı'nda bakirenin ayartılabilmesi; soyluluğun katılaşması ve ailenin mülk aktarım aracı olarak korunması duyarlılığı ile oluşmuş Mavroudhes'in Şarkısı'nda, bakirenin kendini tüm ayartma çabalarına karşı koruyabilmesi marifet olarak sunulmuştur. Bu ve benzeri farklılıklar, ayrıca söylencelerin içlerinde doğdukları çağın hakim düşünce, beklenti ve davranış tarzlarını dile getirdiği savımızı güçlendirmektedir.

KAYNAKÇA

- ARBEL, B.(2000), “*Urban Assemblies and Town Councils in Frankish and Venetian Cyprus*”, **Cyprus, the Franks and Venice,13th-16th Centuries**, Hampshire, Ashgate
- ATUN, A.(2005), **Kıbrıs Tarihi Üzerine Belgeler**, Mağusa, Samtay Yayınları
- BLOCH, M.(1998); **Feodal Toplum**, Çev.M.A.Kılıçbay, 3B, Ankara, Opus Yayınları
- BOGIN M. (1976), **The Women Troubadours**, London, Paddington Press,
- DUBY, G.(1977); **The Chivalrous Society**, Çev.C.Postan, Berkeley, University of California Press
- DUBY, (1991a), **Erkek Ortaçağ, Aşka Dair ve Diğer Denemeler**. Çev: M. A. Kılıçbay, İstanbul, Ayrıntı Yayınları

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

- DUBY, G. (1991b), **Şövalye, Kadın ve Rahip: Feodal Fransa'da Evlilik**. Çev: M. A. Kılıçbay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- DUBY, G. (1995) **Ortaçağ İnsanları ve Kültürü**, Çev: M. A. Kılıçbay, Ankara, İmge Yayınları
- ELIAS, N.(2002),**Uygarlık Süreci C-2**, Çev.Erol Özbek, İstanbul, İletişim Yayınları
- GEIS, F.(1987),**The Knight in the History**, New York:Harper Perennial,
- JEFFERY, G.(1973), **Cyprus Under an English King in the Twelfth Century**, Londra, Zeno
- MAIER, F. G. (1968),**Cyprus: From Earliest Time to Present Day**, Londra, Elek
- MAROULLETI, L.(2000),**Cypriot Folk Poems (900AD.-1900AD)**, New York, Vision
- MARSHALL, C.(1996), **Warfare in the Latin East-1192-1291**, Cambridge, Cambridge University Press
- NELSON, L.H., “*Love Poetry and Social Change- 1100-1350*”, <http://orb.rhodes.edu/textbooks/Nelson/nobility.html>.
- PANTELLI,S.(1995), **Historical Dictionary of Cyprus**, London, Scarecrow Press
- POGGI,G.(1991); **Çağdaş Devletin Gelişimi-Sosyolojik Bir Yaklaşım**,Çev. Ş.Kut ve B. Toprak, İstanbul, Hürriyet Vakfı Yayınları
- SADRAZAM, E. (2003), “*Feodal Toplum Üzerine Alegorik Bir Deneme:Kıbrıs'ta Feodal Evrim Sürecinin Kısa Bir Çözümlemesi*”,**Kıbrıs Araştırmaları Dergisi-20/21**, Mağusa, Doğu Akdeniz Üniversitesi
- SAHİLLİOĞLU, H.(t.y), **İktisat Tarihi –İlk ve Ortaçağ**, İstanbul, Filiz Yayınları
- Sir Gawain ve Yeşil Şövalye**,(2000), Çev. A. Cebesoy, İstanbul, Cumhuriyet Kitapları
- TOPSFIELD, L.T.(1976),**Troubadours and Love**, Cambridge, CambridgeUniversity Press
- VALENCY M. (1958), **In Praise of Love: An Introduction to the love-poetry of the Renaissance**, New York, Macmillan
- WESTON, J.L.(1957); “*Legandary Cycles of the Middle Ages*”, **The Cambridge Medieval History- Victory of the Papacy**, C-VI, Cambridge, Cambridge University Press

---

(i)**Arnaut'un Şiiri**

“Bu neşeli, çekici hava içerisinde,
Koyacağım sözcükleri, keskin
Ve yalın
Sıra ile koyulduklarında
Alt alta
Dizelerim gerçek olacak
Ve kesin;
Aşkın için kibar ve süslü
aynı zamanda.
Şarkım, ürünüdür
Onun
Erdemi yol gösteren ve
Süren.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012*

Geliştiriyorum sürekli ve
 Saflaştırıyorum kendimi, hizmet için
 Nazik bayana
 Bu dünyada ve söyle
 Açıkça,
 Ben oyum, tepesinden tırnağına
 Ve soğuk rüzgarlar ortasında,
 Bu aşk yağıyor kalbimin içine,
 Sıcak tut beni en sert
 Kışta.
 İstemiyorum, Roma İmparatorluğunu
 Ne de seçilmek Papa, eğer
 Dönmeyeceksem kalbimi yakan,
 Sızlatan o kadına;
 Ve iyileştiremeyecekse eğer hastalığımı
 Yeni yıldan önce, bir öpücükle
 Öldürecek beni ve ayıplayacak
 Kendini.
 Katlandığım hastalıklara rağmen şu ana kadar
 Vazgeçmeyeceğim aşktan
 Karşılığı olmadığı halde kalacağım içinde
 Yalnızlığın,
 Hala sözcüklerini dizebildiğim için
 Dizenin.
 Aşk kötü yapar yazgımı,
 Bir köylüden -şu ana kadar bir lorttu
 Montclí'nin
 Audierna'yı sevmedi bir zerre.
 Arnaut'um ben rüzgarları toplayan
 ve balta ile yaban tavşanı avlayan,
 ve akıntıya karşı yüzen."
 Geis,s.65-6

(ii) Hardjannes'in Şarkısı

Nuhun gemisi inşa edilmeden önce ve dünyanın yaratıldığı zamanda
 Dört Kıbrıs Krallığının temeli kök saldıığında,
 ve kumlar denizleri çepeçevre kuşattığında
 Kuşlar belirdi sonra ve kırlangıçlar.
 Tavuk belirdi sonra ve lâdes kemiği.
 Öpücük doğdu sonra ve belirdi kara sevda.
 Bir bakireye aşık olmaya karar verdi Hardjiannes sonra.
 Ve gitti Maroudhia ve büyük acı çekti.
 Yüz kule altın sikke teklif etti ona, kapısının önünde.
 Ve yedi kule inci ve esans, on beş kule.
 Yalnız bir şey kaldı siyah kısrakı kendisine geriye,
 Ve satmayı düşündü onu da.
 Siyah kısrak dilsizdi belki, ancak kendisi kadar dilsiz, dedi ki:
 "Eğer satarsan beni veya bağışlarsan, elde edemeyeceksin hiçbir şey.
 Berbere git ve traş ol bir güzel, ve traş et sakal ve bıyığını.
 Git ve limon ağacından, iki limon kes
 Ve onlarla iki güzel meme yap kendine
 Kumaşçıya git ve az çok bir şeyler al,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 7/3, Summer, 2012

Çekici kılmak için kendini
İki güzel şal al ve git pınar çeşmesine, onun annesinin de gittiği."
Ve söylediğini yaptı ve yaptı onun söylediğini.
Pınar çeşmesine gitti ve orada durdu, düşünücü onunla nasıl tanışacağını.
Asma dalı olarak mı seslensem ona? Asma dalı yuvarlaktır
Gül ağacı olarak mı seslensem ona? Gül ağacı dikenlidir.
İnce bir kamyş olarak mı seslensem ona? Kamyş eğilmez ve kararlıdır.
Onunla uygun ve doğru bir şekilde tanışacağım.
Selam teyzeciğim, selamlar teyzeciğim."
"Hoş geldin genç bayan, ancak anımsamıyorum seni ben."
"Ben senin birinci yeğeninim, geldim Selanik'ten.
Geldim buraya, unuttuğum nakışı öğretmen için bana."
Unutmuşsan bir tane örnek eğer, on tane var bende, sana öğretecek.
Bu sokağı yürü ve bu yolu izle
Ve yol götürecekseni Maroudhia'nın evine.
O dışarıdan çağırdı onu(Maroudhia'yı) ve o içerde yanıt verdi.
"Yoldan geçen biriysen, yabancıysan eğer yoluna devam et,
Uzaklaş yabancıysan ve bir evlilik amacı ile gelmişsen ağabeyime git."
"Yoldan geçen birisi değilim ne de uzaklaşacak bir yabancı,
Birinci yeğeninim ben senin ve Selanik'ten geldim
Unuttum bir nakış örneğini ve istiyorum sizden onu bana öğretmenizi".
"Bir örnek unutmuşsan eğer, size on tane öğreteceğim".
Açtı Kapıyı narin eli ile
Ve derhal kucakladılar ve öptüler birbirlerini.
İnce bir parça bez ve en iyi ipekten iplik aldılar
İşlediler aynı bezi ve aynı kasnağı paylaştılar.
Şarkı söylüyorlardı sanki nakış işlerken ikisi
ve Maroudhia haykırdı ve dedi, ve şuydu onun söylediği.
"O Tanrım, güneş batıyor,
O Tanrım, geçiyor zaman
Ve Hardjannes bugün kendini göstermedi, (kapımın önünden) geçip gitmedi.
Köpeği geçip gitti, ama o geçmedi."
"Su topraktan fişkirir ve gün ışığından gelir ısı
Ve şimdi bir öpücük ver bana ki seninle oldum
"Su topraktan fişkirir ve güneş günü müjdeler
Bir öpücük ver bana benim beyaz güvercinim.
Akşam oldu, karardı hava, nerede kalacağım ben?"
"Orada, benim yatağında, uyuyacağız birlikte"
Kız çağırdı doksan beş hizmetçisini
"Gelin hizmetçiler, hazırlayın ortadaki yatağı.
Esansla hazırlayın çarşafı ve kaplayın tütsüyle
Ve iki dal fesleğen yerleştirin, yastığın üzerine.
Yayılsın huzur, işlediğimiz çifte gül nakış ile
Ki Hardjannes'in yüzü çizildi birinin üzerine.
Ve ikisi aynı yatakta uyudular böylece.
Keklik bir yuva yaptı ardıc dallarının üzerine.
Hardjannes öptü ve sıkıştırdı
Ve tutu küçük memelerini onun sıkıca.
Öptü ve sıkıştırdı ve aldı ne arzuladıysa.
Uykudan uyandı sabahleyin kız, keyifsizdi.
"Buraya gel anne. Nasıl bir rüya gördüğümü dinle.
Ki kereviz yiyor ve marul kıştırıyordum"
Dişlerin gümüştür ve siyahtır saçların

Turkish Studies

Aldılar bekaretini marul ve kerevizle.”
 Şimdi nereye gitmeyi düşünüyorsun?
 İki misli hızla mı geçeceksin denizi?
 Niçin bana söylemedin Hardjannas, hilekarlığının bir olduğunu?
 Altından bekaretim ağlamaz, gümüşten bekaretim ağlamaz,
 Kalırsan benimle kutsanacak düğünümüz baş rahip ve piskoposlar tarafından.
 Hardjannes yanıtladı ve dedi ve şuydu ona söylediği.
 “ Tüm aşıklarımın evlenmeyi isteseydim eğer,
 İki bin tane yurtdışında bin tane de bu kentte olurdu,
 Ve Constantinople’de anaları ile çocuklarım vardır.”
 Aşk güvercinim, aşkımdan intikam alacaksın
 yürürken ve Haziran günlerinde titreyebileceksin.”
 Beyaz güvercin içeri girip de dışarı çıktığında,
 O bir gemiye binmişti ve gidiyordu yurtdışına.
 KYPRİA EPI-1926
 Xenophon Pharmakides tarafından derlenmiştir.
 Anlatan Paraskevou Kyriakou- 1919
 Galene- Baf (Marouletti,s.179-183)

(iii) Mavroudhos’un Şarkısı

Yiyor ve içiyordu, Mavroudhos ile Kral
 ve bunu yaparken onlar, tartışmaya başladılar.
 Başladılar tartışmaya bakirelerin bekaretini.
 Ve Mavroudhos konuştu krala ve ona dedi ki
 “Kızkardeşim çok güzeldir ve bakirdir !”
 “Senin güzel ve çok bakir bir kız kardeşin mi var!”
 Bahse var mısın Mavroudhos, onu ayartacağım.
 Ayartırsan onu eğer, Kral, kesebilirsin başımı,
 Ama korursa bekaretini, alacağım elinden krallığını.”
 Ayartamazsam onu Mavroudhos, alırsın krallığımı.”
 Yakaladı Mavroudhos’i ve hapse attırdı.
 Doldurdu iki kâseyi altın ve iki kâseyi mücevheratla
 ve gönderdi prenslerini bıraksın onları Mavroudhos’un kapısına.
 “Hey, oradaki kim, kim o, kim çalışıyor kapımı?
 Yoldan geçen biriysen eğer, yabacıysan devam et yoluna.
 Mavroudhos’den haber getirdiysen eğer, gir içeri atın sırtında.”
 Yoldan geçen biri değiliz, ne de yoluna giden bir yabancı
 “Bakire Mavroudia, Kral istiyor seni” dediler.
 Seninle uyumak isteyen Kral, bizi gönderdi sana.
 Bir hediyemiz var, Kraldan, gel dışarı hanımefendi ve onu al.
 Mavroudhos girdi içeri ve aklını kurcaladı
 Derin derin düşündü, ne yanıt verecekti onlara.
 “O bir Kral, nasıl kurtulabilirim ondan?
 İlgilenmediğimi söyleyebilir miyim Krala?
 Bekaretimi isteyen bir Kral.
 Her şeyimi alabilir sahip olduğum ve sonra da kellemi”
 Dışarı çıktı, yanıtladı onları ve bu onlara söylediğiydi.
 Gidin ve deyin ki Krala gelebilir, ona hoş geldi deyin .
 ve yatağımı onun için yapacağım ve yatacağım onunla”

Turkish Studies

Evinde geri girdi, çağırıyor çevresindeki hizmetçilerini
Diz çöktü önlerinde ve yalvardı onlara tatlı tatlı
“Haber gönderdi bana Kral, istiyor bekaretimi
Sizlerden hangisi, alacak benim yerimi,
Ve onurumu koruyacak? Titriyorum bir yaprak gibi.
Ona altın kolyelerimi vereceğim, çok pahalıya mal olan bana
Ona altın küpelerini vereceğim asılı duran kulaklarımda.
Ona altın işleme kıyafetlerimi vereceğim, tatillerde kuşandığım
Ki her bir ilmeğine bir inci dikili olan.
Hizmetçilerinden bir kabul etti teklifi ve söyledi bunu ona.
“Yıkanmak ve banyo yapmak ve tümüyle kokulanmam için
altın kolyelerini vereceksin, sana çok pahalıya mal olan,
altın küpelerini vereceksin, kulaklarında asılı duran
altın işleme kıyafetlerini vereceksin, tatillerde kuşandığın
Ki her bir ilmeğine bir inci dikili olan.
Alacağım senin yerini ve Kral geldiğinde
Onunla uyuyacağım yatağında ve iyi bakacağım ona.”
Taradı saçlarını ve ayak bileklerine kadar ördü onları
ve Kral geldi, gece yarısına yakın
Ve hizmetçi tanıştı onunla ve onunla yattı.
Kral öptü ve sıkıştırdı ve her neden hoşlanmışsa ondan aldı.
Ve durdu ve aldığı şeyi kanıtın ne olabileceğini düşündü
Bir parça kıyafetinden kesem, kıyafetler var tümünde de.
Terliklerinden bir parça kesem, terlikleri var tümünde de.
Fakat örgülerinden alsam birini, güzel bir kanıt olurdu.”
Bunu yaptı ve gümüş bir makasla
ve örgüsünün altın buklesini kesti.
Ve kestikten sonra örgüsünden birini, yoluna gitti.
Sonra Mavroudhēs’I huzuruna getirtti
ve Kral Mavroudhēs’e dedi ki:
“Kaybediyorsun, bahse tuttuğumuz kelleni.”
“Söylediğinin gerçekliğini ispatlayıncaya kadar sabırlı ol biraz,
Buraya, karşımıza getir kız kardeşimi.”
“Şüphesiz, iki gardiyanımı göndereceğim, buraya getirsin o kaltağı.”
Ve gönderdi iki gardiyanını Maroudhia’nın kapısına.
Kim o, kapı kolunu kim sallıyor ?
Yoldan geçen biriysen eğer, git yoluna, bir yabancıysan uzaklaş.
ve Mavroudhēs haber getirdiyse eğer, gir içeri atın sırtında.”
Yoldan geçen biri değilim, ne de yolunda bir yabancı
Mavroudhēs’den bir mesajımız var, ona git aceleyle.”
Girdi içeri ve değiştirdi kıyafetlerini.
Önce altın işleme ve üzeri kristal gibi kıyafetlerini
Ve sonra üzerlerine giydi parıldayan altın bir elbise.
İki yanağında ay ve yüzünde güneş vardı,
ve yaydan kaşlarında gökyüzünden iki yıldız.
Ve onu güneş yanığında koruyacak iki dal fesleğen.

Turkish Studies

Aldı yanına koparılmış örgüsü ile hizmetçisini ve koyuldu yoluna.
 İçeri getirildi Moruodhia ve durdu önlerinde.
 Hepsinizi selamlıyorum, lordlarım, eğiliyorum önünüzde saygın babalar.
 Hepsinizi selamlıyorum, solumda ve sağımda oturanlar,
 Ortada oturan zatı hariç, ki onu tanımıyorum.
 Benden ne istiyorsun Mavroudhes ve buraya neden gelmemi istedin?"
 "Geçen akşam eğleniyordun ve bugün onlar öldürecek beni."
 "Geçen akşam kiminle eğlenmişim ve kim öldürecek seni?"
 "Dinle şu bakireyi, dinle onu, duy neler söylüyor!
 Geçen akşam kucağımda uyudu ve bugün bunu reddediyor."
 Ve haykırdı Kral ve bu oldu onlara söylediği.
 Bana inanmıyorsanız eğer lordlarım, bunu ispatlayacak saçı burada
 Başındaki örgüsü, kestim ve bir nişane olarak getirdiğim."
 Maroudhia açtı başını ve saçı aydınlandı
 ve onun yanında oturan lordlar da,
 Yansımadan aydınlandı
 Ve haykırdı Maroudhia ve şu oldu ona söylediği.
 "Siz benimle değil Kralım, Lordum, fakat benim hizmetçimle
 Benim yanımda duran şu hizmetçimle uyudunuz.
 Benim hizmetçimle uyudunuz ve dönüştünüz şimdi benim hizmetçime."
 Ve tüm olanlardan sonra Oniki Lord hüküm verdi.
 ve tüm orada bulunanlar onlarla hemfikir oldu ayrıca,
 Ki Mavroudhes tahta oturacaktı bundan böyle,
 Ve Kral onun uşağı olacaktı böylece.
 Ve bir adamın aptallığının onu götüreceği yerdir bu
 Bu nedenle, dinle ve dikkat et kendine.
*Elpiniki Socratous'un ağzından Lucy Marouletti tarafından
 1942'de derlenmiştir. Apliki, Pitsilias - Limasol - Kıbrıs
 (Marouletti,s.105-111)*

(iv) **İffetli Eş**

Beş pınarlardan aşağı, beş kaynağın döküldüğü yerde
 Yıkıyordu sevgilisinin elbiselerini, sıkıp vuruyordu onlara
 Sıkıp tatlı tatlı öpüyordu onları.
 "Oh elbiseler,sahibiniz keşke geri dönebilse oh elbiseler keşke görünebilse."
 Henüz de bitirmişti ki sözlerini,
 Hakkında konuştuğu genç düzlükten yaklaşarak belirdi orada.
 Sürdü siyah kısırağını mahmuzlarıyla
 Ve ulaştı pınara.
 Durdu orada ve düşündü,
 Kızı nasıl ayartacağıının planını yaptı.
 "Selam sana,
 Kudüs'ün kızıl gül güzel kokusu ile dolup taşan Kralın savaş arabası."
 Ve erdemli bakire, onu ihtiyatla yanıtladı.
 Yanıtladı ve dedi ki "Hoşgeldin, efendim."
 Ve gülümsedi çiçekli açmış ağaçlar gibi.

Turkish Studies

"Biraz soğuk su çek benim için bakire ve siyah kısırağım.
Kırk kova su çekti bakire başını kaldırmadan
Ve kırk dördüncü kovada, ipi çekti göğüssüne.
Ve konuştu ve dedi ve buydu ona söylediğiydi.
"Bakire bu suyu çok mu görüyordun,
yoksa emeğinin karşılığını ödenmek mi istiyorsun?"
"Bu suyu çok görmüyorum ve ne de ödemeye ihtiyacım var."
"Emeğin için ödemeye ihtiyacın varsa eğer seve seve öderim."
Kocam yabancı ülkelere ayrıldı. On yıldan üç yıl fazladır uzakta
Onu bekleyeceğim, beklediğimden üç yıl daha fazla."
"Neye benzediğini bana neden söylemiyorsun? Belki de tanıdık biridir".
Bir kemiş gibi uzundur ve zayıftır bir söğüt gibi
Eğer sakalın olmasa onun sen olduğunu söyleyebilirdim.
"Genç bayan o öldü, genç bayan o gömüldü.
Onun cenaze masraflarını kendi cebimden ödedim."
Ona biraz keten kumaş, kefen aldım ve onu geri almaya geldim.
Biraz mum ödünç aldım ondan ve onları sana geri getirdim.
Ve ondan bir öpücük almıştım ve onu sana geri getirdim."
"Eğer ona keten kumaş vermişsen, genç adam, onu geri vereceğim
Ve eğer ondan mumlar almışsan, onları da geri alacağım.
Fakat ondan bir öpücük almışsan ona git ve onu iade et."
Sonra bakire kendi yoluna koyuldu.
Genç adam onu izledi ve aynı yöne gitti.
Kız büyük bir kaya ile kapısını güçlendirdi
Ve ayrıca kapı mandalını altı okka bir demirle sürgüledi.
"Aç aşkım, aç benim için, ben senin sevgilinim.
Ben senin ilk kocanım, senin tek evlendiğin."
Söyle Bana evin belirgin özelliklerini de seni içeri koyayım."
Bahçende bir tatlı elma ağacı var,
Ki büyük kırmızı elmalar verir , ancak her yıl çok az."
"Hizmetçiler bunu bilir, onları gördün ve bana söylüyorsunuz".
Bana evin detaylarını ver, açayım kapıyı senin için giresin içeri".
Evin ortasında altından bir mum var,
Kilise için giyindiğinde seni aydınlatan."
"Hizmetçiler onu gördü, onu biliyorlar
Ve onlar sana söylemiş olmalılar."
"Söyle bana yatağın detaylarını kapıyı açmam için".
"Kadınım, güneşin doğuşu senin yatağınla yüzleşir
Ve güneş battığında kaşlarının kemerinde durur.
Hizmetçiler bunu bilir, onu gördüler ve onlar söylemiş olmalı sana.
Bana bazı beden işaretlerimi söyle de içeri girmen için açayım kapıyı."
Kadınım, belinde altından bir saç büyür
Ve üç kez belini kuşatır ve hala iki ayak salınır."
"Haydi, hizmetçiler, çabuk gelin, yatağımı hazırlayın
Süslü yatak örtüsü için esans, döşek için tütsü kullanın.
Ve kullandığımız yastık için iki dal fesleğen.

Turkish Studies

Kocacığım hoş geldin. Kapı açık.”
 Laografia – Cilt 28, 1972 Kıbrıs Halk Şarkıları,
 Derleyen Simos Menardos. (Marouletti,s.185-189)

(v) Konstantinos ve Bakire'nin Şarkısı

Bir bakire yakında, şehrin en kalabalık yerinde
 Bir bakire acı aşk ilişkisi yüzünden son nefesinde.
 Üç komşusu geldi bir araya ve gitti onu ziyarete,
 Onu iyileşebilecek bir hastalıkla bulabileceğini umarak ve eğlenceyle.
 Biri bir dal biberiye, diğeri tutam mersinle
 Ve onu seven diğeri, mendilindeki yaşları ile.
 Biri kilime oturdu, bir diğeri yastığın üzerine
 Ve onu seven diğeri, oturdu bir sandalyeye.
 Konuşmalarını şu şekilde sürdürdüler, ve sordular kıza
 “Haydi söyle bize kıvrak bakire, sana sorun yaratan ne?”
 Aşık da olabiliriz ve aşk için günahlı da
 Fakat bizler düşmedik yatağa, dermansız ve hasta.
 Gözü yaşlı bakire konuştu ve dedi ki onlara.
 Muhtemeldir sizlerin de düşmesi aşka gezgin satıcılarla
 Fakat ben yüksek sınıftan biri ile düştüm aşka.
 Muhtemeldir sizlerin düşmesi nalbantlarla aşka,
 Fakat ben soylu/asil biri ile düştüm aşka.
 Muhtemeldir sizlerin hesapsız biri ile düşmesi aşka,
 Fakat ben Kıbrıs Krallık ailesinden biri ile düştüm aşka.
 Bakirelerden biri inanmadı ve bunun için sordu ona.
 Ailesini ve evinin nerede olduğunu söyle bize
 İkna edeceğiz onu belki ve belki dönecek sana.
 Oradaki yola koyulun ve izleyin o hattı
 ve o hat genç adamın konağına götürecektir sizi.
 Tanıyacaksınız onu kapılarından ve altın işlemeli kapı kollarından,
 Ve mandalları olağanüstü güzel ve çok parlak, altın kaplama.
 Göreceksiniz serin ağaçları ve çiçekli yasemin ağaççıklarını.
 Ve pek çok testi vardır orada, dolu gül suyuyla.
 O, tek başına çıkmıştı yola ve yalnız yürümüşü o hatta.
 Ve o hat götürmüştü onu genç adamın konağına.
 Kapıları altından yapılmıştı ve işlemeliydi kapı tokmaları.
 Ve mandalları olağanüstü güzel ve çok parlak, altın kaplamaydı.
 Serin ağaçları görmüştü ve çiçekli yasemin ağaççıklarını
 ve testiler vardı orada ve testiler doluydu, gül suyuyla.
 Yalnızlık onun şansıydı ve yazgısıydı acı.
 Hizmetçilerinden biri onun için kapıyı açtı
 Ve genç adamı buldu ormanda uyurken.
 On altı köle sarmıştı yatağını,
 Annesi altından bir yelpazeyle başında duruyor,
 Sinekleri uzak tutuyordu. Altından bir sandalye verdiler ona ve kız oturdu yanına.
 Bekledi orada, genç uykusundan kalkıncaya kadar, üç ölçek/testi gülsuyu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 7/3, Summer, 2012

akıttılar yüzünü yıkasın diye ve beyaz bir havlu verdiler ona silsin yüzünü onunla.
Kahvesini ve tütününü getirdiler,
ve tütününü ve kahvesini içtiğinde usulca, okşadı bıyığını,
Gözüne ilişti ve gördü bakireyi.
“Niçin buradasın, bakire, burada ne arıyorsun?”
Bakire duvara yaslandı, büyülenmişti, ve unuttu söyleyebileceğini sandığı sözcükleri bile.
“Oh, pamuk helvası ve şekerden yapılmış yakışıklı genç, annesinin tek oğlu,
öptüğün bakire gizli odalara yükselir ve o kadar çok gurur duyar,
Ki bakire senin hatırın için şimdi ölüme gidiyor.”
Ve yanıt verdi oğlan ve söyledi ona söyleyeceği şeyi: “Bundan kötüsünü hakkeder,
kalbi ıstırapla yanmalı, bana söylediği iki kelime ile beni üzen biridir o”
Ellerini çırttı ve on altı köle belirdi. “Atmı getirin, eğerleri ve yularları hazırlayın,
Altın egeri koyun ve altın yuları ve de inci üzengileri.
Otuz kişiden yirmisi koşturdu ata.
ve getirdiler onu, hazırlandı, eğelendi ve yuvarlandı.
Altın bir eğer ve yular
Ve inci üzengilerini ile.
Giydi elmasla süslü mahmuzlarını
ve sürdüler onu taburesine doğru ve (şimdi) ona binmeye hazırıldı.
Ve sonra bakireyi gördü ve ona söyledi ve dedi ki
“Git ve söyle o bakire, git ve söyle o genç bayana,
ki benden Epifeni günü üç öpücük aldı,
onlar sonuncusuydu ve onlar ilkiydi de ayrıca.
Kısağıma bindiğimde orada duruyor ve dudak büküyordu
Ve orada duruyor ve annemin önünde bana vuruyordu.
Bu nedenle sürdüm atmı ve bir aşk bulmak için ayrıldım.
Bakire ayrıldı ve geri döndü ona söylemeye her şeyi.
“Hoş geldin geriye bakire güzel haberlerle!”
“Hoş geldin geriye bakire güzel haberlerle?”
“Layıksın sen daha kötüsüne, yansın kalbin ıstıraplar içinde
İki sözcüğünle onu mutsuz eden tek kişi sensin.
O seni öptü ve sen soğuktun,
Seni tuttu ve sen onu küçümsedin o atmı sürdü ve sen onunla dalga geçtin.
Annesinin karşısına geldin ve ona vurdun. Epifeni gününde ondan aldığın üç öpücük
onlar sonuncusuydu ve onlar ilkiydi onun sahip olduğu. Bu nedenle bindi atına ve ayrıldı
Gitti bir aşık bulmaya.” Bakire duyduğunda bunu düştü bir baygınlığa
ve annesi dövdi kendini ve ağladı.
Yeniden bilincini getirdiklerinde geri,annesine dedi ki,
Açın benim yetmiş beş sandığımı ve bana büyük tatillerde,
Doğum günü için Chirmsasta,
Kutsal su için Epifenide ,
Güzel söz için Kutsal Pazarda- *Hristos Anesti* giydiğim kıyafetlerimi getirin,
Onları şimdi giyeceğim ve yatacağım ölüme.”
Genç adam dışarıdaydı ve izliyordu içerisini
ve kucakladılar birbirlerini tatlılıkla.
Ve genç konuştu ve dedi ki bakireye

Turkish Studies

“Seni eşit şekilde sevdiğim için, söyle bana beni ne kadar seviyorsun?
Çünkü hasta olacağım bu aşktan, aşkısam eğer senin gibi.”
“İncir ağacındaki sayılan yapraklar, sayısı gökyüzündeki yıldızların
Mayıs'ta harman yerlerinde samanlardan ayrılan taneler, ve bu olacak
benim onurlu Lordum, senin için aşkımın ölçüsü”
Ve bakire yanıtladı onu ve şunları söyledi genç adama.
“Söyle bana ne kadar seviyorsun beni,
ki ben aynı ölçüde seveceğim seni,
bunun için seni ondan daha fazla sevmeyeceğim ve yeniden hasta düşeceğim.”
İncir ağacındaki yaprakların ve gökyüzündeki yıldızların sayısı
Mayıs'ta harman yerlerinde samanlardan ayrılan taneler,yeterli olmayacak aşkımın
genişliğini ölçmeğe, keklğim.”
Ve (bakirenin) annesi aceleyle koştu Krala.”
Hürmetler Kral, hürmetler sana,
Frank halkının yargısı oğlun Konstantin'in üzülmesine yol açmaz
hevesini artırmaya sevgilisine gitti.
Ve Kral gönderdi bin yaya ve bir atlı askeri Kostantin'i korumaya,
Bu yüzden hiç kimse zarar veremedi ona.
Şarkısını söyledi gece kuşu yüksek ağaçların üzerinde.
Uzun yaşasın pek çok yaşasın dinleyenler tüm bunları.
Ta Kypriaka - Cilt 2, 1891 Athanssioou Sakellariou
(Marouletti,s.163-169)

^{vi} Sir Gawain ve Yeşil Şövalye romansında, III. Edward'ın ünlü “Dizbağı Düzeni”nin sloganı olan *Honi soit qui mal y pense* 'in yer alması, onun 1345 sonrası yazıldığına işaret etmektedir ki bu da Kıbrıs'ta Lusignan hanedanının sonlarının yaklaştığı bir döneme karşılık gelmektedir.